

L'avenç del català com a llengua de transmissió familiar

Mireia Galindo / Carles de Rosselló

Predir la sort futura del català és una tasca complicada, a més d'una responsabilitat extraordinària. És complicat perquè, per determinar quin camí emprèn la llengua, abans s'ha de saber quines dades n'indiquen més encertadament el progrés o el retrocés. I és una responsabilitat, per la vinculació històrica que s'ha forjat entre llengua i nació sobretot des del segle XIX. Expressat en altres termes, ben bé es pot dir que pronosticar la mort del català és tant com confirmar la fi de la identitat catalana.

Quedem-nos amb la primera qüestió. Com podem saber cap a on va el català? Tothom estarà d'acord que no n'hi ha prou amb simples impressions puntuals, per més compartides que estiguin entre la comunitat científica o entre els parlants. Calen dades quantitatives i verificables, el màxim d'objectives possible, i que abastin la totalitat dels territoris de parla catalana. I sempre seran més fiables si han estat recollides *in situ*, a partir de l'observació directa del comportament lingüístic, que no pas si es basen en declaracions dels parlants, que, en definitiva, moltes vegades només són l'expressió d'allò que diuen que fan quan a la pràctica no és així. Ara per ara, només comptem amb la informació que ens proporcionen els mateixos parlants, però, tot i això, és prou valuosa per arribar a algunes conclusions.

Una de les dades que més s'han fet servir per augurar el futur del català són les de l'enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona (ERMB) de l'any 2000. A les pàgines de l'AVUI, al llarg del 2003 i també al final del 2004, diversos autors n'han fet lectures basades tant en la recuperació com, sobretot, en el retrocés de l'ús social del català. Doncs bé, cal dir d'entrada que l'Enquesta no permet analitzar l'evolució de l'ús social del català -si l'entenen com el de fora del nucli familiar-, pel simple fet que no hi ha cap pregunta referent a aquesta qüestió. El capítol lingüístic consta de tres apartats: la identitat lingüística, la llengua emprada en les relacions familiars i el coneixement del català; tots tres ajuden a configurar el comportament lingüístic de les persones, però en cap cas se'n poden derivar deduccions sobre l'ús social. I l'únic ús lingüístic que preveu l'ERMB, el familiar, ha tingut un protagonisme escàs en els molts articles publicats. Aquest oblit no deixa de sorprendre si tenim en compte que un dels sociolingüistes més respectats, Joshua Fishman, ha afirmat reiteradament que la transmissió lingüística familiar juga un paper cabdal en el manteniment d'un idioma. Arribats a aquest punt la pregunta és clara: a la RMB es transmet el català als fills?

En termes generals, es transmet més el castellà que el català (55,3% davant del 38,4%). Amb tot, hi ha indicis que afavoreixen aquesta darrera llengua. Per exemple, les parelles en què tots dos membres parlen o parlaven únicament en català o castellà als seus progenitors tendeixen a transmetre la seva llengua familiar als fills, però amb diferències notables entre els dos principals grups lingüístics: en els catalanoparlants, la mitjana de transmissió del català se situa prop del 94%; en els castellanoparlants, la del castellà està prop del 82%. Entre els enquestats que diuen cessar la transmissió lingüística de la seva llengua familiar, els procedents de nuclis catalanòfons es reparteixen entre el castellà i l'opció bilingüe, mentre que els procedents de nuclis castellanòfons es decanten sobretot pel català. D'altra banda, els enquestats de llars lingüísticament mixtes opten preferentment per l'ús del català amb els seus fills. Això condueix a pensar que la bilingüïtzació familiar és el pas previ a la catalanització de la llar.

Un segon indicatiu que cal retenir és que la franja de 30 a 39 anys és la que transmet més el català. Aquesta dada és especialment remarcable a Barcelona ciutat, on per primer cop en molts anys l'índex de transmissió del català supera el del castellà. D'acord amb les tendències observades, la pròxima edició de l'Enquesta podria reflectir un fet similar per a la

segona corona. A la primera corona, la diferència entre les dues llengües continua sent enorme i, malgrat que el 1995 el català va experimentar un cert augment, l'any 2000 la transmissió lingüística intergeneracional es va estancar. Abans d'acabar, tres puntualitzacions sobre l'Enquesta: 1) es basa en dades declarades, per tant pot ser que no reflecteixi el comportament lingüístic real dels enquestats (tindrem dades molt més fiables el dia que es destinin prou recursos humans i econòmics per a la recollida de dades observades); 2) no inclou la nova immigració, i això molt probablement implica que l'ús del castellà hi és infrarepresentat, ja que, segons dades de l'Idescat, l'any 2000 aproximadament el 20% de la immigració provenia de l'Amèrica Llatina, i 3) la RMB abasta una zona amb un pes demogràfic i econòmic indiscutible, però és només una zona, i el futur de la llengua no es decideix aquí, ni tan sols a Catalunya, sinó a tot el domini lingüístic català.

Finalment, un parell d'advertències sobre les dades reproduïdes més amunt: primer, els resultats exposats no posen en entredit les denúncies per la poca presència del català en diferents sectors de la nostra societat, i segon, tot i que la visió d'aquest article es pot qualificar d'encoratjadora, la voluntat d'aquest escrit no és alimentar la polarització existent entre optimistes i pessimistes, sinó enriquir el debat a partir d'una anàlisi quantitativa de la situació.

Trobareu una anàlisi més detallada de les dades a la *Revista de Llengua i Dret*.

Mireia Galindo i Carles de Rosselló. Membres del Grup Català de Sociolingüística